

Kuinka lapsia pannaan halvalla

Lapsille on kahdenlaisia sarjakuvia. Niitä, joita tehdään lapsia varten ja sellaisia, joita lapset lukevat. Suomessa ensinmainitussa ryhmässä on – kiitos kustantajien saamattomuuden – niin vähän kelvollista tavaraa, että jälkimmäisen ryhmän tyrmäysvoitto on kiistaton.

KIOSKIEN Halinallet, Maija Mehiläiset ja muut kuuluvat tyrmääviin voittajiin. Kategorian parhaimmasta päästä on *Aku Anka*. Koska se on suurin ja vaikutusvaltaisin, sille uhrataan taaskin palstamillimetrejä.

Kysymys kuuluu, moniko Akun tilaaja tekee päätöksensä yhtä harkiten kuin vaikka kirjaa lapselle ostaessaan. Nimenomaan Suomessa Aku on instituutio, joka hankitaan kotiin samasta vanhasta tottumuksesta kuin Karjalan vaakuna ja Tuhkimo-kanavatyö.

Molemmat edustavat turvallista tuttuutta, säilyttäviä arvoja. Aku periytyy isältä pojalle, epäilemättä myös äidiltä tyttärelle. Akun ylivaltaa lisää barksologia. Harvoin ilmestyvät toivesarjat jyräävät alleen tasapaksun normaaliakun.

Aku Anka ei tietenkään ole huono lehti. Eikä nyt suinkaan olla Aku Ankaa tappamassa. Mutta lehti ratsastaa kuitenkin autuaan yllätyksettömyyden unelmalla – estoitta ja menestyksekkäästi.

Hurskastelu on räikeintä mainoskirjeissä, joissa korostetaan Akun olevan hyvää suomea. Mihin verrattuna? Pekka Töpöhäntään? Sanomalehtikielen? Maikki Harjanteeseen?

Veikkaan, että mainosnikkari yrittää saada Akun rinnastumaan kuluttajan tajunnassa (kieliopillisesti korrektiin) vastuulliseen proosatekstiin. Siinä kuitenkin ollaan huonoilla teillä. Akuhan on sarjakuva, jossa teksti ei suinkaan ole merkittävin osa-alue.

Elokuvaa mainostava voisi samalla tavoin julistaa, että "tämän elokuvan käännöstekstit ovat kielitoimiston hyväksymät". Mutta mitä muuta filmillä on annettavanaan.

Akun ongelma on kilpailojen puute. Harmaudessaan se on samanlaisessa ärsyttävässä asemassa kuin television Pikku Kakkonen. Molemmat menevät yli sieltä missä aita on matalin. Rohkeus, kokeilut, aivotointia edistävät palaset ovat harvinaisuuksia. Pikku Kakkonen tehdään vero- ja lupamaksuvaroilla, mutta onko perustelematon vaatia maan suurimmalta kaupalliselta

Macherot

lastenlehdeltä tai sen kustantajalta myös elähdyttäviä toimenpiteitä. Eli siis suurin sanoin luvatus hyvän kieliasun lisäksi myös muuta sisältöä.

Yhtenä ainoana valaisevana esimerkkinä sarjakuvalehdistön pienistä, kovin vähäisistä helmistä käyköön *Busterista* ja kirjoista tuttu **Max Lundgrenin** *Harjuvaaran pallokerho*. Henkilöllä on oikea elämänsä sosiaaliseen ongelmiseen. Tarina liittyy johonkin laajempaan. Sarja on ollut myös lukijoiden mieleen. Mitä vastaavaa Ankkalinnalla on tarjottavanaan, jos Barksin parhaat laskeetaan pois?

Hyvä lasten sarjakuva ei löydä tietään Suomeen. Laadukkaat *Non Stop*, *Ruutu*, ja myös *Zoom* eivät ole saaneet vertaistaan seuraajaa. Aneemista on myös albumituotanto.

Esimerkkinä mainittakoon vaikka loistava, myyttinen *Yakari*-sarja. Otava kustansi kahdeksan osaa, jotka myivät kehnosti. Hyvä lasten sarjakuva ei saanut edes sitä huomiota, minkä hyvä aikuisten sarjakuva saa. Samoin kävi muiden Otavan kymmenen vuoden takaisten yrityksiä (mm. *Johannes ja Pirkale*).

Todella. Niistä on jo kymmenen vuotta. Ruotsissa ilmestyneet hyvät lastenalbumit, kuten *Sipuleena* ja *Strumffit* kohtasivat Boken om *Serier* -kirjassa kirjoittavan **Erling Frickin** mukaan taantumukselliset vastustajansa. Strumfifinkieli huolestutti vanhempia, samoin kuin Sipuleenan ns. väkivaltaisuus. Lasten suosiossa nämäkin sarjat olivat. Ja vain harva lastenkirjailija on pystynyt samanlaiseen lapsille tarjottuun yhteiskuntarakenteen kuvaukseen kuin **Raymond Macherot** Sipuleenassa ja Klorofyllissä. Valta, sosiaaliset suhteet, joukkovoima sekä yksilön oikeuksien, velvollisuuksien ja mahdollisuuksien kolmiyhteys. Käytiinkö ilmisällön kimppuun piilosällön vuoksi. Sarjakuva ei – totutusta poiketen – seisontakaan selkeästi ruodussa.

Lastenkulttuurin aliarvostuksessa ei sinänsä ole mitään uutta. Lastenkulttuurin parissa työskentelevät saattavat kyllä olla innostuneita työstään, mutta silloin taas resurssit eivät riitä. Sekään ei ole uutta, että sarjakuvan kohdalla ollaan muitakin alueita takapa-

Wallun Hessu-kissa

juisempia. Innostuneet ja kirstun päällä istujat ovat aivan eri leireissä.

Lastenkulttuurille ei riitä puolestapuhujia, koska lasten asioista puhuja ei meritoidu. Sitä paitsi lastenkulttuurista puhuminen on vaikeaa. Lapsella ei ole samaa elämäntekemystä kuin aikuisella eikä lapsi pilko kokonaisuuksia osiin tai linnoittaudu omaan barrikadiinsa niinkuin aikuisten kulttuurissa on tapana.

Lastenkulttuurista huolta kantava on skitsofrenisessä tilassa. Koskaan ei tiedä tarpeeksi. Myös lastenkulttuuria tekevän työnsä on vaatava, jos hänen motiivinaan on muiden seikkojen lisäksi myös sanoman perillemeno.

Semickirja ja Sanoma Oy tuottavat epätaisuusudestaan huolimatta parhaat tässä maassa ilmestyvät lasten sarjat. Semickirja on tässä suhteessa rohkein suomalaiskustantaja vuosiin. Sanomaprintillä olisi resurssia, mutta jostain syystä massasta löydetään vain epäkiinnostavimpia tekeleitä. Myyvyys on kriteeri, mutta en jaksa uskoa, että painoon päätyvät olisivat myyvimmat.

Semminkin, kun esimerkiksi Parhaat sarjat -kirjakerhossa Barksin sekaan ujutetaan häpeilemättä italoakuja.

Semickirjan *Lohikäärmeperhe Puff* on yllettävän tuore, suomalaisittain jopa uskalias kannanotto kehityksmaaproblematiikkaan. *Yoko Tsunon* humaaniisuus ei ole karisuttu, vaikka *Leloupin* jälki ei Supertykissä olekaan *Vinea* -sarjan tai upean *Elämän rajoilla* -albumin luokkaa. Jalavan *Blueberry-länensarjaa* voi myös suosittelaa – ei vain etnisiä vähemmistöjä ymmärtävänä, vaan myös kehityskertomuksena. Vanhemmista tekijöistä **Jan Lööfin Felixin** ja mieluummin tietysti **Martin Brannerin** *Kulmalan kaverien* monitasoisuutta sopii pohtia.

Ja Suomessaakin on oma yrittäjänsä. Kirjapajan parina albuminakin kustantama **Wallun Hiiri Pikkula**, joka ilmestyy säännöllisesti *Lastenmaa* -lehdessä. Sarjan kohde-ryhmä on vaikein – aivan pienet lapset – mutta Wallun näkemystä ei käy moittiminen. Kaikkein triviaalimmat keinot on vältetty, mitä ei välttämättä voi sanoa useimmista pikkulasten kirjasarjoista.

Hyvää sarjakuvaa on siis tarjolla, ja määrään ei koskaan korvaa laatua. Sarjainfoakaan ei ole aiemmin koskaan varsinaisesti käsitellyt lasten sarjakuvaa, vaikka asiaa tuntematon saattaisi niin uskoa. Ovathan sarjakuvat joidenkin mielestä vain lasten omaisuutta.